

LA JUSTÍCIA UNIVERSAL RETALLADA

JORDI PALOU-LOVERDOS I JOSEP M. BONET

Barcelona - Figueres

Qui tem la justícia universal?

El jutge Martín Pallín respon aquesta pregunta: “Els genocides, els criminals, els torturadors. I també les empreses constructores de l'IBEX 35 temen la jurisdicció universal perquè els pot pertorbar”. Vist en perspectiva, a l'Estat Mitjana eren els emperadors i els reis els qui es resistien a ser sotmesos a l'imperi de la llei. Avui, en un món globalitzat, diversos representants d'estats, empreses multinacionals i grups criminals internacionals es resisteixen a l'aplicació de l'estat de dret internacional.

Per què m'ha d'interessar a mi la justícia universal?

Des de la II Guerra Mundial hi ha hagut un esforç notable per tal que conductes que afectaven un nombre important de persones i col·lectius fossin reprovades: es van concebre límits clars contra els crims atroços i se'ls va donar força a partir de convenis internacionals que cristal·litzaven els consentiments dels estats. Per exemple, 194 estats han ratificat les Convencions de Ginebra que regulen aspectes com els límits de la guerra, el tracte a presoners en conflicte bèl·lic, la prohibició d'atacar poblacions civils que no intervenen en el conflicte, la prohibició de la guerra sense quarter o l'atac als camps de refugiats. Aquesta convenció, de la qual Espanya n'és part, obliga els estats membres a investigar i perseguir els seus infractors, es trobin on es trobin, a partir dels mateixos tribunals.

Per a què serveix la justícia universal?

És una eina imprescindible per (1) garantir el respecte als drets humans; (2) combatre la impunitat; (3) establir responsabilitats; i (4) garantir el dret de les víctimes a la reparació. Gràcies a ella, tots els estats signataris de les convencions internacionals esmentades tenen el deure d'investigar i de jutjar qualsevol delinqüent segons les condicions establertes en la legislació nacional i internacional. Quan els estats no insten d'ofici una violació dels drets humans, algú ha de fer-ho en el seu lloc. Les víctimes –independentment del seu origen o nacionalitat– poden, aleshores, demandar justícia. És, per tant, un valor a protegir i defensar per evitar refugis de criminals.

Quins perills genera la reforma de la llei espanyola?

Amb la retallada proposada pel govern espanyol i aprovada per les Corts, es contravenen les normes del

dret internacional. De què ens adverteix aquest dret? El dret internacional determina que alguns crims són tan atroços que els estats tenen l'obligació d'investigar-los i de jutjar-los o d'extraditar-ne el responsable. Cal recordar que la Cort Penal Internacional, el primer tribunal permanent en la història per jutjar crims de genocidi, crims contra la humanitat o crims de guerra (fins i tot comesos per caps d'estat en actu), pot actuar de forma limitada i de forma subsidiària als tribunals dels estats.

Actualment a l'Estat espanyol hi ha obertes dotze causes que perillan amb la reforma de la llei: l'assassinat de José Couso a l'Iraq, els vols de la CIA a Espanya, l'assassinat de nou nacionals espanyols a Rwanda i la República Democràtica del Congo els anys noranta, la Flota de la Llibertat a Gaza (Palestina), entre d'altres.

La pràctica anul·lació dels preceptes de justícia universal ja ha tingut els seus efectes negatius. A tall d'exemple, es produeixen detencions en aigües internacionals de narcotraficants que els jutges han de deixar lliures i impunes perquè la reforma de la justícia universal els treu la competència per jutjar-los. A qui vol protegir el legislador actual amb la seva reforma? Quin cost tindran aquests espais d'impunitat generats recentment? La reforma vulnera les convencions contra crims, tractes o penes cruels inhumanes o degradants. Què van ser els judicis de Nuremberg, sinó una gran prova de justícia més enllà de les fronteres de la història? En virtut de quin principi, si no és de la justícia universal, Israel va segrestar (il·legalment) Eichmann a l'Argentina i el va jutjar a Jerusalem?

No està gens clar encara que aquesta reforma sigui respectuosa amb els tractats internacionals signats per Espanya ni tan sols respectuosa amb la Constitució, tenint en compte que l'Estat espanyol no ha seguit els tràmits previstos en els tractats per deixar sense efecte els compromisos adquirits. S'ha d'acabar imposant l'aplicació de l'imperi de la llei a partir de tribunals internacionals permanents i de tribunals dels estats o regionals, en aplicació del principi de justícia universal i del principi *aut dedere aut judicare* (o s'investiga i jutja o es lliura els processats a l'extradició). Esperem que, en breu, tornin a posar-se les coses al seu lloc i seguim avançant en la protecció dels drets humans, la justícia social i la